

LEFGOZERS &

Undercover
en *La casa de papel* waren
vorig jaar de
meest bekeken
Netflix-series
in Nederland.
Glamour's
Susan zoekt
uit waarom we
zo smullen
van misdad-
drama.

— In de huiskamer van mijn ouders, een jaar of vijftien geleden, voltrok zich elke vrijdagavond hetzelfde ritueel. Klokslag half negen kroop mijn zusje op de bank tegen mijn vader aan en werd er een uur lang vol overgave naar *Baantjer* gekeken. De ontdekking van het lijk, de intro met de mondharmonica, een biertje in café Lowietje met het steevaste eurekamoment: elke aflevering verliep volgens hetzelfde scenario. Dat leek mijn vader en zusje niet te deren, de rest van Nederland evenmin. Sommige afleveringen trokken bijna drie miljoen kijkers. Ik hoorde niet bij die kijkers. Af en toe pakte ik een scène mee, maar als er weer een lijk kwam bovendrijven in de gracht wist ik niet hoe snel ik naar de keuken moest vluchten. Soms was ik te laat. *De Cock en de moord op Sinterklaas* staat me nog levendig bij. Tegenwoordig ben ik niet meer zo'n enorme angsthaas als op het misdraadseries en crimefilms aankomt. Het gruwelijke geweld van drugskartels in *Narcos* en *Queen of the South* went. De krakende schedels in Quentin Tarantino's *Once Upon a Time... in Hollywood* vind ik goed te doen en ook de lijken in het nieuwe *Baantjer: Het Begin* bezorgen me geen nachtmerries meer. Ik begin zelfs plezier

MOORDWIJVEN

te krijgen in de spanning die zo'n film of serie met zich meebrengt.

Dat een detective of een misdaaddrama spannend is, verklaart voor een groot deel waarom we er graag naar kijken. "De meeste mensen zijn brave burgers. Het is heel normaal om af en toe binnen te willen treden in een spannende wereld waar we niet zoveel

Die spanning kan lekker voelen – het geluksstofje dopamine kan zelfs vrijkomen in onze hersenen. Dat komt vooral doordat we tijdens het kijken naar een misdaadfilm of -serie zelf geen gevaar lopen. "Vergelijk het met een ritje in de achtbaan," zegt Sanders. "Je kunt je aan die spanning overgeven en er zelfs van genieten. Ook al geeft je lichaam

**'JE DUKT VOLLEDIG IN DIE
MISDAADWERELD EN VERGEET
VOOR EEN UURTJE JE EIGEN LEVEN'**

vanaf weten," vertelt mediawetenschapper Willemien Sanders van de Universiteit Utrecht. "Dat proces heet immersie. Je duikt volledig in die wereld en vergeet voor een uurtje je eigen leven. En in die wereld ga je meelevens met personages waarmee je je kunt identificeren. Dat je spanning voelt, een adrenalinestoot krijgt of ongemerkt je vuisten balt is een fysieke vertaling van dat meelevens met de karakters."

signalen af dat het mogelijk in gevaar is, je brein vertelt je dat je veilig bent."

Bom in bagage

Naast het zorgen voor een adrenalinekick voorziet het misdaadgenre ook in een andere behoefte. Het geeft ons een inkijkje in de psyche van criminelen – mensen die in de meeste gevallen ver van ons af staan. Volgens mediawetenschappers is het →

heel menselijk dat we willen begrijpen waarom iemand strafbare feiten pleegt. Hoe kwam de Colombiaanse drugsbaas Pablo Escobar bijvoorbeeld tot de beslissing om een jonge stadsgenoot aan boord te laten gaan van een passagiersvliegtuig met een bom in zijn handbagage? “De psychologische ontwikkeling die daders

ruimte te zijn voor verhalen waarin misdaad wordt geromantiseerd en lange tijd loont. Ook gaat het vaker over ‘de perfecte misdaad’, waarbij de dader (bijna) ontkomt. Toch hebben verreweg de meeste series en films binnen het genre een *happy end*. Dat wil zeggen: de slechterik wordt gepakt of overleeft het niet, het goede overwint. Willen makers daarmee een boodschap meegeven? Vaker niet dan wel, zegt Sanders. “Een goede afloop verkoopt beter. Veel Amerikaanse producers houden test-screenings van hun films, waaruit keer op keer blijkt dat een positief einde beter valt bij het publiek. Mensen willen geloven in het goede van de mens. En ze willen ook gewoon

‘EEN HAPPY END VERKOOPT BETER. MENSEN WILLEN GELOVEN IN HET GOEDE VAN DE MENS’

in een film of serie doormaken is een bron van fascinatie,” zegt Sanders. Daarbij helpt het dat de onderwereld vol zit met wat freelancemisdadjournalist Jens Olde Kalter ‘kleurrijke mensen’ noemt. “Het zijn mensen die afwijkend gedrag vertonen, die doen waar ze zelf zin in hebben en God noch gebod vrezen. Het zijn sterke karakters met een spannend leven.” Het contrast met het leven van de meeste andere mensen is dus groot. “Dan is het niet zo gek dat we willen weten wie die mensen zijn, wat hun achtergrond is en wat hen motiveert,” aldus Olde Kalter. In feite worden in misdaadseries en -films verhalen verteld over goed (de detective) en kwaad (de crimineel), net zoals in sprookjes en Disneyfilms. Vragen over wat goed is en wat slecht, boeien ons al duizenden jaren, vertelt Sanders. “Denk maar aan de Griekse tragedies en de toneelstukken van Shakespeare. Daarin wordt de toehoorder ook geconfronteerd met dat vraagstuk.” Veel van die klassieke verhalen lopen slecht af. En ook in de crimefilms en bingewatchwaardige series van nu overwint het goede niet altijd. Er lijkt volgens Sanders de laatste jaren meer

met een prettig gevoel naar bed.” Op streamingdiensten en in de bioscoop is *true crime* de laatste jaren erg populair. Denk aan series als *Making a Murderer* en de documentaire *Amanda Knox*, over de Amerikaanse uitwisselingsstudente die in Italië een Britse medestudente zou hebben vermoord – ze werd twee keer veroordeeld en twee keer vrijgesproken. De Nederlandse serie *Mocro Maffia* mag officieel geen *true crime* heten omdat het fictief is, maar het verhaal doet sterk denken aan het nieuws over de echte ‘mocromaffia’ in Amsterdam. Deze poot van het misdaadgenre heeft een speciale aantrekkingskracht, weet Olde Kalter. “Misdadnieuws spreekt tot de verbeelding door de vindingrijkheid, de eigengereidheid en waar nodig de wreedheid van de betrokkenen. Tegelijkertijd willen we er ver van blijven, want we vinden het eng. Om ons toch een inkijkje te geven, worden *true-crime*-series gemaakt. Ik denk dat de populariteit van *true crime* andersom ook tot meer aandacht voor misdaadnieuws leidt.” Er is voor producenten genoeg aanleiding om meer *true crime* te maken. Het misdaad-

nieuws komt volgens de journalist harder binnen bij mensen dan voorheen, omdat de onderwereld harder geworden is. “Wij hebben in Nederland nu een vermoorde advocaat, een afgehakt hoofd voor de deur van een shishalounge, journalisten die moeten onderduiken. Dat zijn dingen die we vroeger alleen kenden uit Italië en Mexico. Niet dat de criminelen in Nederland vroeger lieverdjes waren, maar tegenwoordig worden moorden besteld alsof het warme broodjes zijn en zaagt de misdaad aan het fundament van de rechtsstaat.”

Brain trainer

Dat roept de vraag op of het kijken naar al die misdaadfilms en -series slecht voor ons is. Worden we er angstiger van? Of neerslachtiger? Of gewelddadiger? Sanders kan er weinig over zeggen. “Onderzoek hiernaar wordt gedaan in laboratoriumsituaties. Of er effect is op mensen in de echte wereld is heel lastig te bepalen.”

Wat vaststaat is dat ons brein profiteert van het kijken naar misdaad. Neurowetenschapper Amanda Ellison van Durham University in Engeland schrijft in een artikel in de Britse krant *The Telegraph* dat detectives en andere vormen van het misdaadgenre zo complex in elkaar zitten dat ons brein hard moet werken om het allemaal te begrijpen. Wat is bijvoorbeeld de relatie van alle personages tot het slachtoffer? En wat zeggen de omstandigheden van een moord over de dader? Ook de spanning en emoties in het verhaal maken ons brein extra actief. In feite zijn we onze hersenen dus aan het trainen. Volgens Ellison blijkt dan ook uit onderzoek dat we grote hoeveelheden informatie beter kunnen verwerken door het kijken naar dit soort series. Ook de gebieden in het brein die verantwoordelijk zijn voor plannen, organiseren en timemanagement worden daardoor sterker ontwikkeld.

Schuldig hoeft je je dus niet te voelen over het bingewatchen van *Undercover* of de zoveelste Britse detective. Ik begin binnenkort met een Nederlandse misdaadserie die sinds een tijdje op Netflix staat. In *La Famiglia* wordt een Nederlands-Italiaanse horecafamilie gevolgd die haar band met de maffia angstvallig geheim probeert te houden. Mijn vader vertelde iets over een lijk in een ijscoorretje. Ik ben nu al gegrepen. **G**

CRIME PASSIE

Drie fans van het genre over waarom ze zo graag naar misdaad kijken.

CHRISTEL (27) “Enorm interessant hoe tragisch het leven met zogenaamde glamour, drugs, geld en seks kan zijn. De personages moeten constant over hun schouder kijken. En het eindigt altijd achter de tralies of met de dood. De beste films geven je het idee dat het iedereen kan overkomen.”

YVONNE (38) “Mijn fascinatie voor criminelen, strafrecht en hulpverlening komt samen in dit soort series en films. Nederlandse producties kijk ik niet, omdat ik het acteerwerk tenenkrommend vind. Maar series als *Luther* en *Dexter* zijn fantastisch. En mede door het kijken naar veel Scandinavische misdaadseries ben ik nu Zweeds aan het leren.”

ROMANA (28) “Ik vind het heerlijk om ernaar te kijken, omdat het zo'n andere wereld is dan die van mij. Ik ben er toch nieuwsgierig naar, denk ik. Het is ook zo makkelijk om erin op te gaan en je eigen leven even te vergeten. Daarom lees ik ook het liefst misdaadthrillers.”